

Полтавська область

Географічне розміщення

Територія Полтавської області розташована в центральній і північно-східній частинах України, майже цілком у межах Придніпровської низовини, на лівобережжі басейну Дніпра. Виняток становить невелика ділянка площею близько 150 км² на правобережжі басейну Дніпра, в межах Придніпровської височини. Загальна протяжність меж Полтавської області становить близько 1100 км, з яких 162 км проведені по акваторіях Кременчуцького (98 км) і Кам'янського (64 км) водосховищ. Полтавську область утворено 22 вересня 1937 року, її сучасні межі встановлені у 1954 році. Площа Полтавської області – 28 750,68 км² (6-а за своєю величиною серед областей країни – 4,8 % території України)

Регіональна економіка

Економіка регіону формується переважно за рахунок добувної та переробної промисловості, агропромислового сектору, а також оптової та роздрібною торгівлі. Протягом 2015 – 2017 років відбувається зменшення долі сільськогосподарського виробництва та нарощення потужностей добувної промисловості.

(у фактичних цінах; % до підсумку)

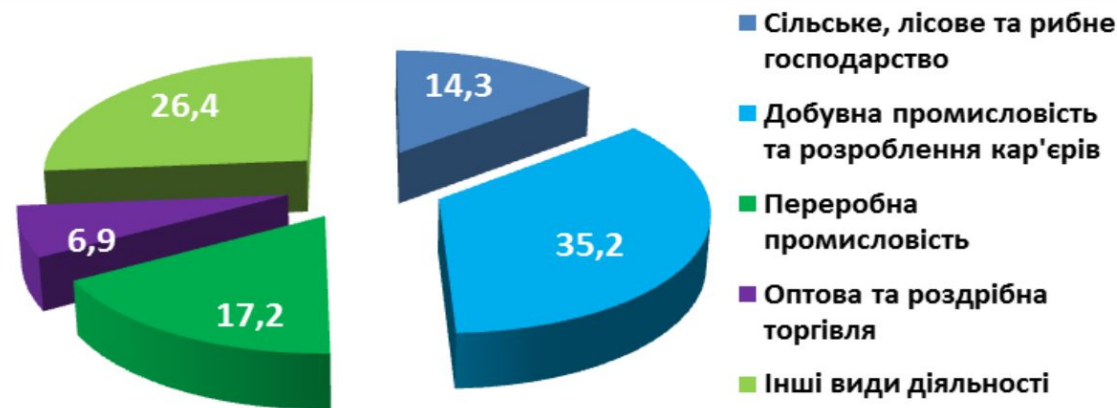
	2017 рік	2016 рік	2015 рік	2014 рік
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	14,3	19,6	21,7	16,3
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	35,2	32,2	25,2	24,7
Переробна промисловість	17,2	16,3	16,6	19,9
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	6,9	6,4	6,4	7,2
Інші види діяльності	26,4	25,5	30,1	31,9

Динаміка частки валової доданої вартості видів економічної діяльності у загальному обсязі ВДВ області

Валовий регіональний продукт

Валовий регіональний продукт Полтавської області за 2017 рік (за останніми статистичними даними) склав 150,9 млрд.грн.

Питома вага області за цим показником становила 5,1% та мала тенденцію до щорічного зростання (2014 рік – 4,4%, 2015 – 4,8%, 2016 – 4,9%). Серед суміжних областей найбільшу питому вагу мали Дніпропетровська, Харківська та Київська області. Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу за 2017 рік склав 106,2 тис. грн, що є найвищим показником серед областей та другим – після м. Києва, а також значно перевищив показники Дніпропетровської, Харківської та Київської областей. Індекс фізичного обсягу валового регіонального продукту Полтавської області (у цінах попереднього року) мав тенденцію до скорочення: 2014 рік – 96,0%, 2015 – 93,8%, 2016 – 97,9%, 2017 – 97,2%. У 2018 році досягнуто позитивної динаміки цього показника – 105,8% (за попередніми даними), що є характерним для всіх регіонів та України в цілому

Мал. Частка валової доданої вартості видів економічної діяльності у загальному обсязі ВДВ, %

Область	ВРП, млн. грн.	Частка регіону, %	ВРП у розрахунку на одну особу, грн.	Індекси фізичного обсягу ВРП, %	
	2017	2017	2017	2017	2018
Україна	2983882	100	70233	102,5	103,3
Полтавська	150904	5,1	106248	97,2	105,8
Суміжні області					
Дніпропетровська	313830	10,5	97137	102,1	102,5
Київська	157043	5,3	90027	104,6	106,5
Кіровоградська	53031	1,8	55183	98,6	105,8
Сумська	56530	1,9	51419	100,2	103,9
Харківська	187454	6,3	69489	101,4	101,8
Черкаська	73176	2,5	59697	98,3	105,7
Чернігівська	56672	1,9	55198	102,2	104,2
Області, близькі по ВРП					
Львівська	147404	4,9	58221	103,8	105,4
Одеська	149530	5,0	62701	104,2	100,9

Промисловий потенціал

Полтавська область відноситься до числа лідерів з розвинутою промисловою базою. Виробнича спеціалізація області: видобуток вуглеводнів, розроблення кар'єрів, виробництво коксу та продуктів нафтопереробки, харчових продуктів і напоїв, хімічної продукції, машинобудування. За обсягами реалізованої промислової продукції область займає 5 – 6 місце серед регіонів України та забезпечує понад 7% загальнодержавного обсягу.

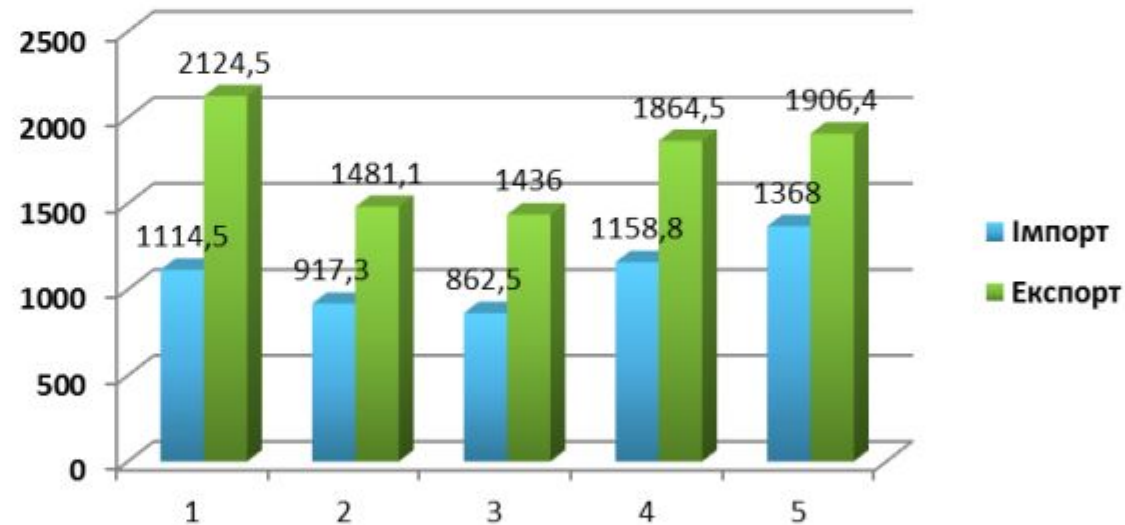
Мал. Структура обсягів реалізованої промислової продукції у 2018 році, %

Проміжні висновки:

- в області досить розвинена промислова виробнича база, а також наявні потужні підприємства нафтогазовидобуваної, машинобудівної, харчової, хімічної галузей, легкої промисловості, здатних виробляти конкурентоспроможну продукцію;
- промисловий комплекс області має диференційований рівень виробництва. При цьому, в м. Горішні Плавні переважає гірничодобувна промисловість, що є ознакою монопрофільності виробництва. У містах Полтаві та Кременчуці переважає машинобудівна галузь промисловості, у м. Кременчуці також зосереджена нафтопереробна галузь;
- в основних галузях промислового виробництва області переважає значна частка експортно-орієнтованих підприємств, що робить регіональну економіку залежною від кон'юнктури зовнішнього ринку. Застаріле технологічне обладнання частини підприємств та висока собівартість продукції робить її неконкурентоздатною на внутрішніх і зовнішніх ринках.

Зовнішньоекономічна діяльність

Починаючи з 2014 року в зовнішній торгівлі області відбувається суттєвий перерозподіл – країни Європейського Союзу зайняли лідируючу позицію найбільшого торговельного партнера Полтавщини за обсягами експорту та імпорту товарів. Також з 2016 року запрацювала Угода про зону вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом, з 2017 – діє механізм вільної торгівлі з Канадою. Все це в значній мірі сприяло розширенню кола зовнішніх ринків: у 2018 році зовнішньоекономічні операції проводились з партнерами із 147 країн світу (2017 – 143 країн, 2016 – 135 країн, 2015 – 128 країн, 2014 – 121 країни). Область співпрацює з усіма членами ЄС та щорічно збільшує обсяги і питому вагу експортних поставок до цих країн: 2018 рік – 51,3% загального обсягу експорту (2017 рік – 47,9%, 2016 рік – 40,4%. 2015 рік – 41,0%. 2014 рік – 39,3%).

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ.

Обсяги освоєних капітальних інвестицій, починаючи з 2016 року, мають тенденцію до активного зростання. Традиційно, переважна більшість капітальних інвестицій освоюється підприємствами промислового та агропромислового комплексу. Зокрема, у 2018 році частка капітальних інвестицій освоєна в промисловості становить 38,7 % (7219,6 млн. грн) та сільському господарстві 22,02% (3836,8 млн. грн). У 2018 році, в порівнянні з 2014 роком, обсяг капітальних інвестицій освоєних підприємствами області зріс у 2,1 рази, в тому числі в промисловості в 1,5 рази, у сільському господарстві – у 2,6 рази. Проте, частка освоєних інвестицій у підприємства, що займаються операціями з нерухомим майном у структурі капітальних інвестицій у 2018 році, зменшилась порівняно з 2014 роком з 8,5% до 4,5% відповідно при загальній тенденції до зростання у решті галузей.

Розвиток малого та середнього підприємництва

Протягом 2014 – 2015 років в області відбувалось скорочення чисельності представників малого та середнього бізнесу обумовлене змінами в податковому законодавстві. Така тенденція була характерною для всіх регіонів, переважно це були «сплячі» підприємства, що не проводили діяльності. Починаючи з 2016 року позитивна динаміка чисельності малих та середніх підприємств почала поступово відновлюватись. Так, у 2018 році кількість малих підприємств зросла на 8% і становила 10345 одиниць (по Україні зросла на 5%), кількість середніх підприємств зросла на 6% і становила 600 одиниць (по Україні – на 8%). Питома вага кількості малих підприємств становила 94,4% (по Україні – 95,4%), середніх – 5,5% (по Україні – 4,5%).

Показники розвитку малого та середнього підприємництва у 2018 році

	Кількість підприємств за їх розмірами, одиниць		Кількість підприємств на 10,0 тис. осіб наявного населення за їх розмірами, одиниць		Частка обсягу реалізованої продукції підприємств за їх розмірами, у % до загального обсягу реалізації		Частка найманих працівників на підприємствах за їх розмірами, у % до загальної кількості найманих працівників	
	середні	малі	середні	малі	середні	малі	середні	малі
Україна	16124	339382	4	80	42,1	19,1	46,7	26,2
Полтавська	600	10345	4	74	38,4	17,2	53,3	21,5
Суміжні області								
Дніпропетровська	1298	27772	5	86	26,3	15,0	38,2	20,6
Київська	979	19045	6	108	41,2	22,2	49,7	29,6
Кіровоградська	344	7721	4	81	-	37,1	-	36,8
Сумська	378	5564	2	46	59,3	22,7	63,1	26,7
Харківська	1215	22564	5	84	51,2	30,4	60,0	30,2
Черкаська	474	8691	4	72	46,1	22,8	56,8	30,5
Чернігівська	390	5712	4	56	57,2	25,4	62,4	29,0
Області, близькі по ВРП								
Львівська	980	18237	4	72	49,1	26,3	57,1	28,7
Одеська	889	23803	4	100	43,8	29,4	51,9	38,0

Трудові ресурси та зайнятість населення

Протягом 2014 – 2018 років основні показники ринку праці характеризувались різноспрямованою динамікою. Зокрема у 2014 – 2016 роках відбувалось скорочення загальної чисельності економічно активного населення у віці 15-70 років, в тому числі зайнятого населення (з 602,9 тис. осіб у 2014 році до 570,4 тис. осіб у 2016 році). При цьому, пропорційно зростала чисельність безробітного населення в цьому віці (з 78,3 тис. осіб у 2014 році до 82,6 тис. осіб у 2016 році) та рівень безробіття (з 11,5% у 2014 році до 12,6% у 2016 році), а середня тривалість пошуку роботи збільшувалась з 8 до 10 місяців. Починаючи з 2017 року ринок сфери зайнятості почав відновлюватись: чисельність зайнятого населення у віці 15-70 років у 2018 році зросла до 580,6 тис. осіб (2017 рік – 575,0 тис. осіб), знизився рівень безробіття населення у віці 15-70 років до 11,2% (2017 рік – 12,0%). Відповідно скоротився і період пошуку роботи – до 7 місяців. Чисельність безробітних на обліку в службі зайнятості зменшилась з 69,1 тис. у 2017 році до 63,3 тис. осіб у 2018 році, а на початок 2019 року була найнижчою за останні двадцять років – 20,3 тис. осіб. За рівнем освіти в структурі зареєстрованих безробітних 46% становлять особи, які мають професійно-технічну освіту, 40% – вищу освіту, 14% – загальну 62 середню. За віковими групами 38% безробітних старше 45 років, 35% – молоді люди у віці до 35 років. Відмічається зростання попиту на робочу силу: кількість пропозицій роботи, які надійшли до обласної служби зайнятості від роботодавців, збільшилась у порівнянні з 2017 роком на 19,1% до рекордних за останні 10 років 72,3 тисяч та перевищила чисельність безробітних.

Проміжні висновки:

- чисельність безробітних на обліку в службі зайнятості у 2018 році та на початок 2019 року була найнижчою за останні двадцять років, водночас кількість пропозицій роботи зросла до рекордних за останні 10 років 72,3 тисяч та перевищила чисельність безробітних;
- протягом десятка останніх років роботодавці найбільше потребують робітників з обслуговування технологічного устаткування та кваліфікованих робітників з інструментом – 42%;
- динаміка ринку праці в області є характерною для більшості регіонів та відповідає динаміці по Україні в цілому;
- наявність професійно-кваліфікаційного дисбалансу між попитом та 63 пропозицією робочої сили на регіональному ринку праці (40% безробітних на обліку мають вищу освіту, а відповідних вакансій лише 25%) та дефіцит робочих кадрів (невисокий рівень заробітної плати стимулює трудову міграцію) ускладнюють ситуацію у сфері зайнятості.

Сільське господарство

Сільське господарство – одна з важливих стратегічних галузей економіки, ефективний розвиток якої гарантує продовольчу безпеку та незалежність області, а також забезпечує робочими місцями значну частину сільського населення. Агропромисловий комплекс області щорічно демонструє позитивні темпи нарощування обсягів виробництва продукції. За п'ять років обсяг виробництва сільськогосподарської продукції на Полтавщині збільшився на 20,1% з 14,8 млрд. грн у 2014 році до 17,7 млрд. грн у 2018 році. За 2018 рік обсяг виробництва валової продукції сільського господарства зріс на 24%, в тому числі в сільгосп підприємствах – на 31%. По більшості показників Полтавщина продовжує утримувати лідируючі позиції. Так, за темпами виробництва валової продукції сільського господарства область займає 1 місце серед регіонів України, за обсягом виробництва – 3 місце, в розрахунку на одну особу – 4 місце. Розгалужений агропромисловий комплекс регіону у 2018 році забезпечив 6,6% виробництва валової продукції сільського господарства в загальноукраїнських обсягах (після Вінницької області – 8,4% та Київської області – 6,8%).

Проміжні висновки:

- область належить до групи регіонів із високим рівнем розвитку сільськогосподарського виробництва – частка сільського господарства у валовій доданій вартості області становить 14,3%, проте динаміка останніх років свідчить про її повільне зниження (2016 рік – 19,6%, 2015 рік – 21,7%);
- область має потужний багатoproфільний агропромисловий комплекс, який активно адаптується до нових ринкових умов господарювання;
- значний аграрний потенціал області при нижчій порівняно з середньою в державі густотою населення зумовлює високий рівень виробництва сільськогосподарської продукції на душу населення. Структура сільськогосподарського виробництва області є оптимальною та забезпечує внутрішню потребу населення в основних продуктах харчування.